

Europa w globalnym świecie: uwarunkowania i perspektywy integracji transatlantyckiej

Helena Tendera-Właszczuk¹

KONSEKWENCJE BREXIT DLA PRZYSZŁOŚCI WSPÓŁPRACY TRANSATLANTYCKIEJ

Streszczenie: Celem artykułu jest ocena wpływu decyzji Wielkiej Brytanii o wystąpieniu z Unii Europejskiej na dalszy rozwój współpracy transatlantyckiej. Przyjęto tezę, iż w okresie najbliższych lat umowa TTIP nie zostanie sfinalizowana, a stan stosunków umownych pomiędzy UE i USA na skutek zmiany woli politycznej i uwarunkowań negocjacji po ogłoszeniu brexit ulegnie zmianie. Zaprezentowana zostanie historia współpracy transatlantyckiej i geneza TTIP oraz stan negocjacji i ich prawne uwarunkowania po ogłoszeniu brexit. Przeanalizowany zostanie handel Unii Europejskiej i USA z Wielką Brytanią z wykorzystaniem wskaźników dynamiki handlu, pokrycia handlu oraz wskaźników relacji eksportowo-importowej. Wyniki analizy wskazują stały wzrost wolumenu wymiany handlowej obu partnerów, przy malejącej dynamice wzrostu. Zaprezentowano możliwe scenariusze dotyczące porozumień gospodarczych w świetle impasu negocjacji TTIP.

Słowa kluczowe: współpraca transatlantycka, TTIP, brexit, wymiana handlowa

Wstęp

Stany Zjednoczone jak i Unia Europejska stanowią jedne z najważniejszych podmiotów w gospodarce światowej, dominując zarówno pod względem potencjału gospodarczego jak i konkurencyjności gospodarek. Wytwarzają one łącznie około 50% globalnego PKB i odpowiadają za 30% światowego eksportu usług. Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci Stany Zjednoczone i Unia Europejska stworzyły formalne ramy dla bilateralnej współpracy. Głównym jej celem miało być zawarcie Transatlantyckiego partnerstwa w dziedzinie handlu i inwestycji (TTIP) i utworzenie największej

¹ Prof. dr hab. Helena Tendera-Właszczuk, Katedra Europejskiej Integracji Gospodarczej, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie.

na świecie strefy wolnego handlu. Chodzi nie tylko o likwidację barier taryfowych i pozataryfowych, ale o stworzenie nowych form współpracy, znacznie wykraczających poza umowę handlową. Na mocy tej umowy obaj partnerzy mieliby również uzyskać wzajemny dostęp do zamówień publicznych oraz inwestycji, a także zapewnić ścisłą współpracę organów regulacyjnych. Oficjalne negocjacje miały się zakończyć w 2014 roku, ale ze względu na skomplikowany charakter umowy i proponowane liczne odstępstwa narodowe, termin ten, podobnie jak i następny – do końca 2016 roku, nie został dotrzymany.

Decyzja o wystąpieniu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej spowodowała zaistnienie nowych uwarunkowań prawnych negocjowanego porozumienia, które wraz z osłabieniem woli politycznej i niechęcią społeczeństw, doprowadziło do impasu w negocjacjach.

Celem niniejszego artykułu jest analiza stanu negocjacji umowy TTIP i przewidywanych jego skutków, a także ocena wpływu brexit na zmianę sytuacji negocjacyjnej partnerów oraz zaprezentowanie przyszłych możliwych scenariuszy współpracy. Hipoteza przyjęta w artykule zakłada brak możliwości zawarcia tego porozumienia w najbliższych latach ze względu na osłabienie woli politycznej oraz zmiany warunków negocjacji w związku z decyzją Wielkiej Brytanii o wystąpieniu z Unii Europejskiej. W tej sytuacji o wiele bardziej prawdopodobnym scenariuszem wydaje się być zawarcie dwustronnego porozumienia USA – Wielka Brytania, które będzie łatwiejszego do wynegocjowania. Twierdzenie to znajduje poparcie w analizie handlu wzajemnego partnerów, przeprowadzonego w oparciu o wybrane wskaźniki oceny wymiany międzynarodowej.

1. Historia współpracy transatlantyckiej, stan negocjacji TTIP, przewidywane skutki umowy i zmiana sytuacji negocjacyjnej partnerów

Nowy kształt stosunków USA – Unia Europejska, uwarunkowany w dużej mierze procesami globalizacji gospodarki światowej, został zapoczątkowany Deklaracją Transatlantycką, podpisaną 20 listopada 1990 roku. Zawierała ona trzy podstawowe kierunki konsultacji²:

- w zakresie współpracy gospodarczej i wspierania działań mających na celu liberalizację handlu;
- w zakresie edukacji, nauki i współpracy kulturalnej;
- w zakresie walki ze zorganizowaną przestępczością i terroryzmem, a także współpracy w zakresie ochrony środowiska.

W 1995 roku podpisano Nową Agendę Transatlantycką. Jej celem było wspieranie rozwoju handlu międzynarodowego oraz pogłębianie stosunków gospodarczych. W 1998 roku podpisano porozumienie o Transatlantyckim Partnerstwie Gospodarczym, w którym sformułowano następujące cele:

- liberalizacja dwustronna i wielostronna handlu towarami, usługami i przepływu kapitału;

² M. Czermińska, *Stosunki handlowe Unii Europejskiej i USA w warunkach współpracy transatlantyckiej*, Krakowskie Studia Międzynarodowe Kraków 2014.

- współpraca regulacyjna;
- pogłębianie dialogu pomiędzy rządami, parlamentami i organizacjami pozarządowymi.

W 2002 roku podpisano Pozytywną Agendę Gospodarczą, której celem była szybka poprawa warunków wymiany, m.in. przywrócenie eksportu mandarynek z Hiszpanii do USA oraz eksportu drobiu z USA do UE.

W 2005 roku podpisano z kolei Inicjatywę Gospodarczą UE – USA, dotyczącą m.in. liberalizacji przepływów kapitałowych, zamówień rządowych, przepływu towarów i osób, ochrony własności intelektualnej i wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych.

W 2007 roku podpisano Ramowy Program Wspierania Transatlantyckiej Integracji Gospodarczej i utworzono Transatlantycką Radę Gospodarczą. Nastąpiła redukcja barier w handlu produktami rolnymi oraz uzgodnienie pewnych przepisów fitosanitarnych i sanitarnych oraz przepisów dotyczących bezpieczeństwa żywności³.

Od 2013 do 2016 roku Unia Europejska prowadziła ze Stanami Zjednoczonymi negocjacje dotyczące Transatlantyckiego partnerstwa w dziedzinie handlu i inwestycji. Głównym celem porozumienia miało być powstanie największej na świecie strefy wolnego handlu. Umowa, zgodnie z założeniami, miała zawierać 24 rozdziały, a negocjacje obejmowały trzy podstawowe obszary⁴:

- dostęp do rynku poprzez eliminację celną między partnerami umowy oraz zwiększenie liberalizacji w sektorze usług i inwestycji, zamówienia publiczne i reguły pochodzenia;
- eliminacja barier pozataryfowych (bariery techniczne, przepisy sanitarne i fitosanitarne) oraz uzgodnienie kwestii regulacyjnych (dotyczących m.in. przemysłu farmaceutycznego, kosmetycznego, chemicznego, motoryzacyjnego, tekstylnego, jak również technologii informacyjnych i komunikacyjnych);
- nowe płaszczyzny współpracy: reguły w handlu międzynarodowym, polityka konkurencji, zrównoważony wzrost, energia, surowce, sektor małych i średnich przedsiębiorstw, prawa własności intelektualnej oraz rozwiązywanie sporów.

Do października 2016 roku przeprowadzono 15 rund negocjacyjnych, a mianowicie⁵:

1. Waszyngton – lipiec 2013 – omówienie 24 obszarów negocjacyjnych i powołanie grup roboczych;
2. Bruksela – listopad 2013 – inwestycje, energia, surowce i kwestie regulacyjne;

³ M. Dunin-Wąsowicz, A. Jarczewska, *Transatlantyckie partnerstwo w dziedzinie handlu i inwestycji. Nowy etap instytucjonalizacji współpracy UE – USA*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2015.

⁴ Dyrekcja Generalna ds. Handlu Komisji Europejskiej, *Treść TTIP. Przegląd i szczegółowy przewodnik*, Bruksela 2015, Komisja Europejska.

⁵ M. Majkowska, *TTIP w pigułce. Kilka faktów na temat umowy o wolnym handlu między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2015; Dyrekcja Generalna ds. Handlu Komisji Europejskiej, *Treść TTIP. Przegląd i szczegółowy przewodnik*, Bruksela 2015, Komisja Europejska.

3. Waszyngton – grudzień 2013 – usługi, zamówienia publiczne, energia i surowce, bariery sanitarne i fitosanitarne, prawa własności intelektualnej, prawa pracownicze;
4. Bruksela – marzec 2014 – prawo pracy, reguły pochodzenia, usługi, prawa własności intelektualnej, regulacje;
5. Arlinkton – maj 2014 – regulacje sektorowe, prawa własności intelektualnej;
6. Bruksela – lipiec 2014 – prawo konkurencji, rozstrzygnięcie sporów, małe i średnie przedsiębiorstwa;
7. Chevy Chase – wrzesień/październik 2014 – samochody, farmaceutyki, rozstrzygnięcie sporów, usługi;
8. Bruksela – luty 2015 – małe i średnie przedsiębiorstwa, regulacje;
9. Nowy Jork – kwiecień 2015 – energia i surowce, małe i średnie przedsiębiorstwa;
10. Bruksela – lipiec 2015 – produkty rolne, reguły pochodzenia;
11. Miami – październik 2015 – wspólne reguły handlu, współpraca regulacyjna;
12. Bruksela – luty 2016 – reguły pochodzenia, zamówienia publiczne, spory inwestor – państwo, kwestie regulacyjne;
13. Nowy Jork – kwiecień 2016 – dyskusja na temat porozumienia TBT (ocena zgodności), kwestie regulacyjne;
14. Bruksela – lipiec 2016 – nie udało się opracować skonsolidowanego tekstu umowy;
15. Nowy Jork – październik 2016 – konsolidacja tekstu, kwestie regulacyjne.

Początkowo zakładano, że negocjacje zostaną zakończone w 2014 roku. Skomplikowany charakter porozumienia, niezwykle obszerny przedmiot negocjacji⁶ spowodowały, że wystąpiły trudności w uzyskaniu porozumienia w wielu kwestiach do końca 2014 roku⁷. Dlatego też strony postanowiły znacznie przyspieszyć tempo negocjacji w roku 2015 i 2016. Obawiano się bowiem, że wybory prezydenckie w Stanach Zjednoczonych, podobnie jak i wybory we Francji i Niemczech zmienią nastawienie do negocjowanego partnerstwa. Rzeczywiście nastąpiło osłabienie woli politycznej po wyborach w USA, Francji i Niemczech. Nastąpił impas w negocjacjach.

Wielu analityków uważa, że zawarcie tej umowy jest jedynie kwestią czasu, gdyż szacowane korzyści są znaczące w przypadku obu partnerów⁸. Jednak obecne uwarunkowania prawdopodobnie wykluczają możliwość jego zawarcia za prezydentury Donalda Trumpa.

Prognozy skutków zawarcia TTIP wskazują, że wejście w życie tej umowy przyczyni się do wzrostu eksportu z Unii Europejskiej do Stanów Zjednoczonych

⁶ L. Raś, 2015. *Trzy grzechy główne negocjacji umowy pomiędzy UE a USA*. <http://biznes.gazeta.prawna.pl/artykuly/850375>; L. Raś, 2016. *10 rzeczy, których nie wiecie o umowie UE – USA, a powiniście*. <http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/892544>.

⁷ W. Dugiel, *Transatlantyckie Partnerstwo w dziedzinie handlu i inwestycji – wsparcie czy zagrożenie dla wielostronnych porozumień międzynarodowych*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace”, 1/2015, s. 139-142.

⁸ G. Harris, *Is Trans-Atlantic Unity Possible without TTIP?*, The Annual Conference of the Universities Association of Contemporary European Studies Association. Cracow 2017, Poland; M. Majkowska, *TTIP w pigułce. Kilka faktów na temat umowy o wolnym handlu między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2015.

o 6%, a z USA do UE o 8%. Zakłada się również ożywienie wszystkich sektorów gospodarki po obu stronach Atlantyku. Prognozy zakładają również wzrost eksportu usług z UE do Stanów Zjednoczonych o 24%, natomiast z USA do UE o 14%. Szacuje się, że wartość eksportu usług z Wielkiej Brytanii wzrośnie o 5%, z Francji o 3,1%, a z Niemiec o 2,9%⁹.

Według opinii ekspertów umowa miała przynieść największe korzyści Stanom Zjednoczonym i Wielkiej Brytanii. Dlatego też Londyn jest jednym z największych zwolenników TTIP. Innym potencjalnie największym beneficjentem umowy są Niemcy.

Szacunki pokazują, że korzyści z porozumienia dla Unii Europejskiej szacowane są na 120 mld euro rocznie, podczas gdy dla Stanów Zjednoczonych na 95 mld euro rocznie. W konsekwencji ulec mogą poprawie bilanse płatnicze zarówno USA jak i państw członkowskich UE, które są obecnie gospodarkami deficytowymi¹⁰.

2. Wpływ brexit na sytuację negocjacyjną

Podjęcie przez Wielką Brytanię decyzji o opuszczeniu Unii Europejskiej w referendum, które odbyło się 23 czerwca 2016 roku, potwierdzone uruchomieniem art. 50, spowodowało zmianę uwarunkowań leżących u podstaw negocjowanej umowy TTIP. Wielka Brytania, jako światowe mocarstwo, piąta pod względem wielkości gospodarka świata oraz druga największa gospodarka Unii Europejskiej, decyzją o wystąpieniu z tego ugrupowania spowodowała poważne straty wizerunkowe Unii oraz osłabienie jej pozycji politycznej i gospodarczej na arenie międzynarodowej¹¹. Kolejne konsekwencje, a mianowicie „skurczenie” się unijnej gospodarki, spadek znaczenia jednolitego rynku wewnętrznego¹² i przewidywane spowolnienie wzrostu gospodarczego niewątpliwie osłabiają zainteresowanie Stanów Zjednoczonych negocjacjami. Dodatkowo, utrata zaufania do Unii w państwach członkowskich i możliwy efekt domina¹³ mogą również stanowić ważne argumenty dla przeciwników TTIP w USA.

Brexit wpływa również na zmianę prawnych uwarunkowań negocjacji umów międzynarodowych, jakie pragnie zawrzeć Unia Europejska, w tym TTIP. Do momentu opuszczenia tego ugrupowania przez Wielką Brytanię, w zasadzie wszystkie negocjacje muszą ulec zawieszeniu, ponieważ niejasna jest pozycja tego państwa w ugrupowaniu. Niebudzącym wątpliwości jest fakt, że wspólna polityka

⁹ M. Majkowska, *TTIP w pigułce. Kilka faktów na temat umowy o wolnym handlu między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2015.

¹⁰ Dyrekcja Generalna ds. Handlu Komisji Europejskiej, *Treść TTIP. Przegląd i szczegółowy przewodnik*, Bruksela 2015, Komisja Europejska.

¹¹ P. Wintour, i R. Syal, 2016, *Brexit would damage EU and UK 'politically and economically'* [online]. <http://www.theguardian.com/politics/2016/mar/06/brexit-damage-eu-uk-politically-economically-italian-minister-padoan>, (20.02.2017).

¹² M. Somai, Z. Biedermann, *Brexit: Reasons And Challenges*. Acta Oeconomica, 2016, Vol.66 (1). DOI: 10.1556/032.2016.66.S1.8.

¹³ M. Leigh, i M. Emerson, 2015. *Explained Cameron and the EU: what does a Brexit mean?* [online] <http://www.euronews.com/2015/05/22/explained-cameron-and-the-eu-what-does-a-brexit-mean/>, (05.03.2017).

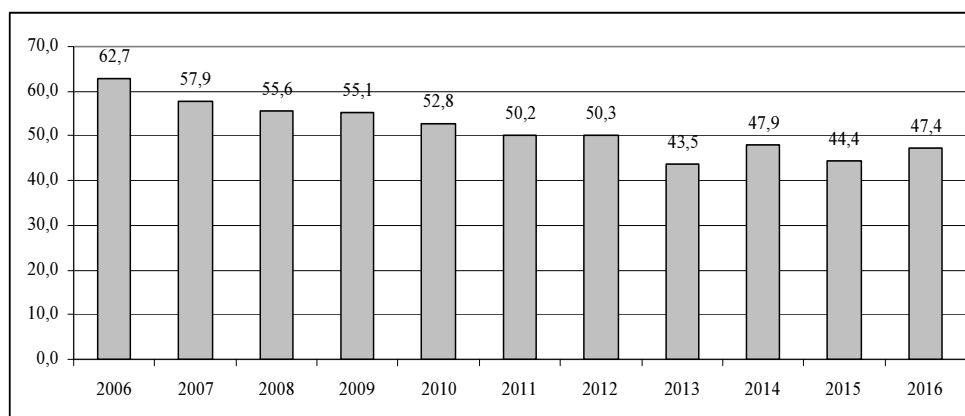
handlowa pozostaje w wyłącznych kompetencjach UE i dlatego Wielka Brytania nie może negocjować umów dwustronnych do czasu opuszczenia UE. TTIP, podobnie jak CETA, będzie umową mieszaną, która będzie wymagała zgody parlamentów narodowych na jej całkowite wejście w życie¹⁴. Inny scenariusz zakłada, że umowa będzie dotyczyła jedynie handlu, co wykluczy konieczność jej ratyfikacji przez parlamenty narodowe.

Kolejną poważną przeszkodą do zawarcia porozumienia jest sprzeciw społeczny po obu stronach oceanu. W Unii Europejskiej powstała inicjatywa STOP-TTIP, w ramach której 3,5 mln obywateli w 1900 miastach UE podpisało petycję w sprawie zaniechania TTIP i CETA. Jest to kolejny, po ACTA, szeroko zakrojony protest społeczny przeciwko zawarciu umowy międzynarodowej. Mimo poparcia TTIP przez większość ugrupowań w Parlamencie Europejskim (EPP, ECR, S&D, ALDE/ADLE), sprzeciw społeczeństw europejskich nie może pozostać niezauważony.

Wymienione wyżej czynniki powodują konieczność poszukiwania alternatyw dla tej umowy. Poniżej przeprowadzona zostanie analiza handlu UE – Wielka Brytania oraz USA – Wielka Brytania, w celu poparcia hipotezy o możliwości zawarcia bilateralnej umowy pomiędzy tymi dwoma ostatnimi państwami.

3. Analiza handlu Wielkiej Brytanii z Unią Europejską oraz Stanami Zjednoczonymi

W latach 2006-2016 udział Unii Europejskiej w brytyjskim eksporcie towarów zmniejszył się z 62,7% do 47,4%, to znaczy o 15,3 p.p., co obrazuje wykres 1.

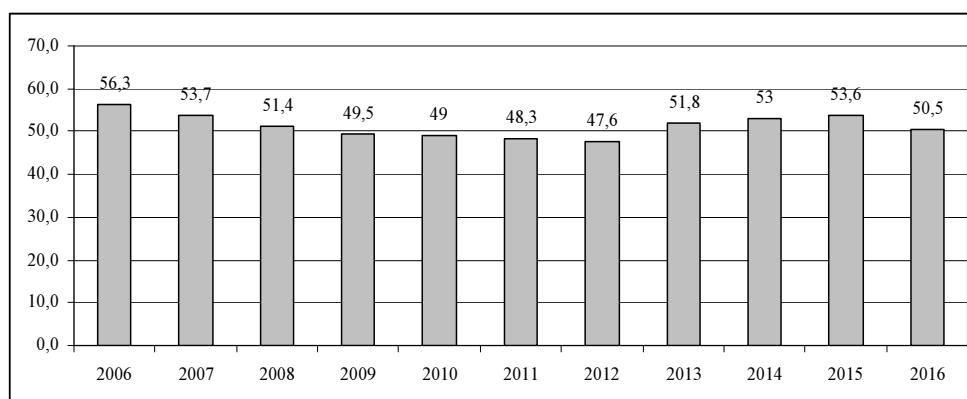

Wykres 1. Udział Unii Europejskiej w brytyjskim eksporcie towarów w latach 2006-2016 (%)

Źródło: Zestawiono na podstawie EUROSTAT, 2017, [ONLINE] Baza dostępna pod adresem: <http://ec.europa.eu/euro/data/database>, (5.10.2017).

¹⁴ W. Dugiel, *Transatlantyckie Partnerstwo w dziedzinie handlu i inwestycji – wsparcie czy zagrożenie dla wielostronnych porozumień międzynarodowych*. „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace”, 1/2015, s. 139-142.

W tym samym okresie udział Unii Europejskiej w brytyjskim imporcie towarów zmniejszył się z 56,3% do 50,5%, to znaczy o 5,8 p.p., co obrazuje wykres 2.

Wykres 2. Udział Unii Europejskiej w brytyjskim imporcie towarów w latach 2006-2016 (%)

Źródło: Zestawiono na podstawie EUROSTAT. 2017. [ONLINE] Baza dostępna pod adresem: <http://ec.europa.eu/euro/data/database>. (5.10.2017).

Od 2006 roku obserwujemy malejący udział Unii Europejskiej w handlu Wielkiej Brytanii, zarówno po stronie eksportu jak i importu dóbr i usług. Tendencja spadkowa wskazuje na stopniowe przesuwanie eksportu na rynki pozaunijne. Świadczyć może o tym fakt, że wśród pięciu największych importerów brytyjskich towarów, pozycję lidera od końca lat 90-tych utrzymują Stany Zjednoczone (ok.15%). Z kolei wśród pięciu największych dostawców towarów do Wielkiej Brytanii, Stany Zjednoczone znajdują się na drugim miejscu, po Niemczech. Państwa Członkowskie UE odgrywają większą rolę jako dostawcy niż jako odbiorcy towarów brytyjskich. Od 2006 roku deficyt handlowy Wielkiej Brytanii z Unią Europejską stale się powiększa.

Natomiast w latach 1999-2016 eksport towarów z USA do Wielkiej Brytanii zwiększył się o 17395 mln USD, to znaczy o 45,5%. W latach 2006-2016 nastąpił wzrost tego eksportu o 21,7%, co obrazuje tabela 1.

W latach 1999-2016 import towarów z Wielkiej Brytanii do USA wzrósł o 15268 mln USD, to jest o 38,4%.

W latach 1999-2016 eksport usług z USA do Wielkiej Brytanii wzrósł ponad dwukrotnie. W tym samym czasie import usług z Wielkiej Brytanii do USA zwiększył się blisko dwukrotnie, co obrazuje tabela 2.

Do analizy wymiany handlowej USA z Wielką Brytanią wykorzystano następujące wskaźniki:

- wskaźnik dynamiki handlu,
- wskaźnik pokrycia importu eksportem,
- wskaźnik relacji eksportowo-importowej.

Tabela 1. Handel USA i Wielkiej Brytanii [mln USD]

Eksport towarów z USA do Wielkiej Brytanii		Import towarów z Wielkiej Brytanii do USA	
1999	38 222	1999	39 678
2000	41 433	2000	44 162
2001	40 455	2001	41 957
2002	33 311	2002	41 273
2003	33 979	2003	43 345
2004	36 158	2004	46 761
2005	38 870	2005	51 826
2006	45 673	2006	54 518
2007	51 100	2007	57 836
2008	54 867	2008	60 251
2009	46 884	2009	48 679
2010	49 222	2010	51 553
2011	57 350	2011	52 861
2012	55 990	2012	56 334
2013	48 408	2013	53 773
2014	54 637	2014	55 758
2015	56 511	2015	58 592
2016	55 617	2016	54 946

Źródło: Zestawiono na podstawie EUROSTAT. 2017. [ONLINE] Baza dostępna pod adresem: <http://ec.europa.eu/euro/data/database>, (5.10.2017).

Tabela 2. Handel USA i Wielkiej Brytanii [mln USD]

Eksport usług z USA do Wielkiej Brytanii		Import usług z Wielkiej Brytanii do USA	
1999	29 975	1999	26 237
2000	31 706	2000	27 238
2001	30 100	2001	26 505
2002	32 026	2002	26 224
2003	34 688	2003	29 655
2004	42 262	2004	32 534
2005	44 313	2005	33 682
2006	49 695	2006	38 614
2007	59 185	2007	41 870
2008	59 983	2008	45 259
2009	50 606	2009	38 510
2010	53 568	2010	42 307
2011	57 314	2011	46 997
2012	59 535	2012	46 888
2013	59 806	2013	49 038
2014	64 410	2014	52 414
2015	67 560	2015	53 589
2016	65 729	2016	51 698

Źródło: Zestawiono na podstawie EUROSTAT. 2017. [ONLINE] Baza dostępna pod adresem: <http://ec.europa.eu/euro/data/database>, (5.10.2017).

W niniejszym opracowaniu przyjęto trzy podokresy analizy:

- a) lata 2001-2005,
- b) lata 2006-2010,
- c) lata 2011-2015.

Analiza danych zawartych w tabelach 1 i 2 pozwala na obserwację długookresowych tendencji w wymianie pomiędzy USA i Wielką Brytanią. Przyjęcie pięcioletnich podokresów analizy pozwala natomiast na krótkookresową ocenę zmian w handlu wzajemnym.

Zaprezentowano zmiany wartości wskaźników pomiędzy analizowanymi okresami z punktu widzenia interesów USA. Oznacza to, że „wskaźnik dynamiki eksportu” dotyczy dynamiki eksportu USA do Wielkiej Brytanii. Założenie to przyjęto, aby zweryfikować hipotezę o rosnącym zainteresowaniu USA wymianą z tym krajem, co może skutkować zawarciem bilateralnej umowy pomiędzy tymi partnerami.

3.1. Wartości wskaźników dynamiki

Wskaźnik dynamiki eksportu określa zmiany, jakie wystąpiły w wartości eksportu w danym okresie w stosunku do okresu poprzedzającego. Analogicznie, wskaźnik dynamiki importu określa zmiany wartości importu w analizowanych okresach.

$$\Delta E_x^{t1 \rightarrow t2} = \frac{E_x^{t2}}{E_x^{t1}} \times 100$$

Wskaźnik dynamiki eksportu towarowego:

W okresie 2001-2005 w stosunku do okresu 2006-2010 nastąpił wzrost eksportu towarów z USA do Wielkiej Brytanii o 35,55%. Natomiast w okresie 2006-2010 w stosunku do 2011-2015 nastąpił wzrost eksportu towarów z USA do Wielkiej Brytanii o 10,15%.

Wskaźnik dynamiki importu towarowego:

W okresie 2001-2005 w stosunku do okresu 2006-2010 nastąpił wzrost importu towarów do USA z Wielkiej Brytanii o 21,17%. Natomiast w okresie 2006-2010 w stosunku do 2011-2015 nastąpił wzrost importu towarów do USA z Wielkiej Brytanii o 1,64%.

Wskaźnik dynamiki eksportu usług:

W okresie 2001-2005 w stosunku do okresu 2006-2010 nastąpił wzrost eksportu usług z USA do Wielkiej Brytanii o 48,88%. Natomiast w okresie 2006-2010 w stosunku do 2011-2015 nastąpił wzrost eksportu usług z USA do Wielkiej Brytanii o 13,03%.

Wskaźnik dynamiki importu usług:

W okresie 2001-2005 w stosunku do okresu 2006-2010 nastąpił wzrost importu usług do USA z Wielkiej Brytanii o 39%. Natomiast w okresie 2006-2010

w stosunku do 2011-2015 nastąpił wzrost importu usług do USA z Wielkiej Brytanii o 20,51%.

Mimo stale rosnących wartości handlu towarów i usług pomiędzy analizowanymi krajami, badania wskazują na malejącą dynamikę wzrostu obrotów USA – Wielka Brytania, przy czym między okresem 2001-2005 i okresem 2006-2010 obroty rosły o 21-48%, natomiast między okresem 2006-2010 i okresem 2011-2015, rosły wolniej, tj. o 1-20%.

3.2. Wartości wskaźników pokrycia

Wskaźnik ten określa jaki procent wartości importu / eksportu kraju a z / do kraju b pokrywa eksport / import w danym okresie.

$$TC = \frac{E_x}{I_m} \times 100$$

Wskaźnik pokrycia importu eksportem dla obrotów towarowych:

W okresie 2001-2005 wartość eksportu USA do Wielkiej Brytanii „pokrywała” 81,17% wartości importu USA z Wielkiej Brytanii. W okresie 2006-2010 wartość tego wskaźnika wyniosła 90,80%, a w okresie 2011-2015 98,40%.

Obserwujemy więc malejący (w ujęciu względnym, bo wartość obrotów rosła) deficyt w handlu towarowym USA z Wielką Brytanią.

Wskaźnik pokrycia importu eksportem dla obrotów usługami:

W okresie 2001-2005 wartość importu USA z Wielkiej Brytanii odpowiadała 123,41% wartości eksportu USA do Wielkiej Brytanii. W okresie 2006-2010 wartość tego wskaźnika wyniosła 132,18%, a w okresie 2011-2015 123,98%.

Stany Zjednoczone utrzymywały w całym analizowanym okresie nadwyżkę w obrotach usługami, co wynika ze specyfiki gospodarki amerykańskiej.

3.3. Wartości wskaźników relacji eksportowo-importowej

$$C = \frac{E_{xt}}{I_{mt}} \div \frac{E_{x0}}{I_{m0}}$$

Jeśli ten wskaźnik jest równy 1, to stopień pokrycia importu przez eksport w obu analizowanych okresach się nie zmienił. Jeśli wartość wskaźnika jest <1, to sytuacja kraju się poprawia (rośnie „stopień pokrycia” eksportu importem). Im niższa wartość wskaźnika, tym większa poprawa wyników wymiany handlowej. Jeśli wartość wskaźnika jest >1, to sytuacja kraju się pogarsza (maleje „stopień pokrycia” eksportu importem). Im wyższa wartość wskaźnika, tym większe pogorszenie wyników handlu.

Wskaźniki relacji eksportowo-importowej w handlu towarami

Wartość wskaźnika *C* dla obrotów towarowych w okresie 2001-2005 w stosunku do okresu 2006-2010 wyniosła 0,89. Natomiast w okresie 2006-2010 w porównaniu z okresem 2011-2016 wartość wskaźnika wyniosła 0,92. Oznacza to, że pozycja USA w obrotach towarowych z Wielką Brytanią jest korzystna dla tego kraju.

Wartość wskaźnika *C* dla obrotów usługami w okresie 2001-2005 w stosunku do okresu 2006-2010 wyniosła 0,93. Natomiast w okresie 2006-2010 w porównaniu z okresem 2011-2016 wartość wskaźnika wyniosła 1,06. Oznacza to, że pozycja USA w obrotach usługami z Wielką Brytanią poprawiła się pomiędzy okresem pierwszym i drugim, natomiast uległa pogorszeniu pomiędzy okresem drugim i trzecim.

Wnioski

TTIP to umowa gospodarcza największych potęg światowych, niezwykle silnie uwarunkowana wolą polityczną partnerów. Planowano, iż negocjacje w tej sprawie zakończą się w 2014 roku, a najpóźniej do końca kadencji Baracka Obamy. Po wyborze Donalda Trumpa na stanowisko prezydenta Stanów Zjednoczonych, podobnie jak po wyborach we Francji i Niemczech, nastąpiło osłabienie woli politycznej zakończenia negocjowania tej niezwykle skomplikowanej i trudnej umowy. Oprócz wymienionych państw, również w wielu innych państwach członkowskich UE rośnie sceptycyzm wobec Transatlantyckiego partnerstwa w dziedzinie handlu i inwestycji. Inicjatywa STOP – TTIP, poparta przez ponad 3,5 mln obywateli Unii Europejskiej wskazuje, że Parlament Europejski nie może zignorować tak licznych protestów społecznych. Mimo wieloletnich dążeń zarówno USA jak i Unii Europejskiej do utworzenia strefy wolnego handlu i ułatwienia szerokiej współpracy w zakresie wymiany usług i inwestycji, obecny impas wydaje się być trudnym lub wręcz niemożliwym do przełamania w okresie najbliższych lat. Potwierdza tę tezę między innymi stanowisko prezydenta Donalda Trumpa, który wyraźnie podkreśla, że jest zwolennikiem mniej skomplikowanych, bilateralnych porozumień.

Również zmiana sytuacji negocjacyjnej Unii Europejskiej, spowodowanej decyzją wystąpienia Wielkiej Brytanii z tego ugrupowania, stwarza dodatkowe problemy i pytanie o dalsze losy TTIP.

W tej sytuacji rysuje się kilka możliwych scenariuszy.

Po pierwsze, uwarunkowane historycznie, szczególne miejsce relacji wzajemnych USA – Wielka Brytania stwarza możliwość zawarcia dwustronnego porozumienia pomiędzy tymi państwami, porozumienia znacznie prostszego do wynegocjowania niż TTIP z licznym narodowymi odstępstwami. Wspólna kultura prawna oraz uwarunkowania historyczne stanowią argumenty za takim możliwym rozwiązaniem.

Inny scenariusz zakłada przystąpienie Wielkiej Brytanii do NAFTA. Kolejny zakłada, że Wielka Brytania pozostaje członkiem unii celnej z UE, a TTIP, jeżeli porozumienie to wejdzie w życie, obejmie również Wielką Brytanię.

Bibliografia:

- Czermińska M., *Stosunki handlowe Unii Europejskiej i USA w warunkach współpracy transatlantycznej*, Krakowskie Studia Międzynarodowe, Kraków 2014.
- Dugiel W., *Transatlantyczne Partnerstwo w dziedzinie handlu i inwestycji – wsparcie czy zagrożenie dla wielostronnych porozumień międzynarodowych*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace”, 1/2015, s. 139-142.
- Dunin-Wąsowicz M. i Jarczeńska A., *Transatlantyczne partnerstwo w dziedzinie handlu i inwestycji. Nowy etap instytucjonalizacji współpracy UE – USA*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2015.
- Dyrekcja Generalna ds. Handlu Komisji Europejskiej, *Treść TTIP. Przegląd i szczegółowy przewodnik*, Bruksela 2015, Komisja Europejska.
- EUROSTAT. 2017. [ONLINE] Baza dostępna pod adresem: <http://ec.europa.eu/euro/data/database>, (05.10.2017).
- Harris G., *Is Trans-Atlantic Unity Possible without TTIP?*, The Annual Conference of the Universities Association of Contemporary European Studies Association. Cracow 2017, Poland.
- Leigh M. i Emerson M., 2015. *Explained Cameron and the EU: what does a Brexit mean?* [online] <http://www.euronews.com/2015/05/22/explained-cameron-and-the-eu-what-does-a-brex-it-mean/>, (05.03.2017).
- Somai M., Biedermann Z., *Brexit: Reasons And Challenges*. Acta Oeconomica, 2016.Vol. 66 (1). DOI: 10.1556/032.2016.66.S1.8.
- Majkowska M., *TTIP w pigułce. Kilka faktów na temat umowy o wolnym handlu między Unią Europejską a Stanami Zjednoczonymi*, Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2015.
- Raś L., 2015. *Trzy grzechy główne negocjacji umowy pomiędzy UE a USA*. <http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/850375>.
- Raś L., 2016. *10 rzeczy, których nie wiecie o umowie UE – USA, a powinniście*. <http://biznes.gazetaprawna.pl/artykuly/892544>.
- Wheeler B. i Hunt A., 2016. *The UK's EU referendum – all you need to know* [online]. <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>, (20.02.2017).
- Wintour P. i Syal R., 2016. *Brexit would damage EU and UK 'politically and economically'*[online]. <http://www.theguardian.com/politics/2016/mar/06/brexit-damage-eu-uk-politically-economically-italian-minister-padoan>, (20.02.2017).

Abstract

The Consequences of BREXIT for the Future Transatlantic Cooperation

The aim of the article is to assess the impact of UK decision on withdrawing from the European Union on the further development of transatlantic cooperation. The assumption is that in the coming years the TTIP agreement will not be finalized, and the state of contractual relations between the EU and the US will change, as a result of changes in political will and conditions of negotiations after the announcement of BREXIT. The first part of the paper presents the history of transatlantic cooperation and the genesis of TTIP. In the second – the state of negotiations and their legal conditions after the announcement of BREXIT. Then, the trade of the European Union and the US with the United Kingdom will be analyzed. An analysis of US and UK trade using

trade dynamics indicators, trade coverage, and export-import ratio indicators indicates a steady increase in the trade volume of both partners, with declining growth dynamics. The final part of the article presents possible scenarios regarding economic agreements in the light of the deadlock in the TTIP negotiations.

Keywords: transatlantic cooperation, TTIP, BREXIT, trade